कृत्स्नः स्विष्टकृदावृता । वपामादाय जुहुयात्तत्र मन्त्रं मुमापयेत् । हृज्जिह्वाक्रोड़मस्थीनि यकृद्वुक्कौ गुदं स्तनाः । श्रोणिस्कन्धसटापार्श्वं पश्वङ्गानि प्रचक्षते । एकादशानामङ्गानामवदानानि सङ्ख्यया । पार्श्वस्य वुक्कसक्थ्नोश्च द्वित्वादाहुश्चतुर्दश । चरितार्था श्रुतिः कार्य्या यस्मादप्यनुकल्पशः । अतोऽष्टर्चेन होमः स्याच्छागपक्षे चरावपि" कर्मप्र० । तत्कालः पश्विज्याशब्दे दृश्यः ।

पशुरज्जु स्त्री ६त० । पशुबन्धसाधनदामनि अमरः ।

पशुराज पु० पशूनां राजा टच्समा० । सिंहे शब्दच० स्त्रियां जातित्वात् ङीष् ।

पशुवर्द्धन न० ६त० । पशोः संपुष्टताविधायके व्यापारभेदे यज्ञियपशुवर्द्धनप्रकारश्च आश्व० गृ० ४।८ ९सूत्रादौ दृश्यः ।

पशुष पु० पशुषु सीदति सद–ड षत्वम् । पशुषु स्थायिनि क्षीरदध्यादौ ऋ० ५ ४१ १ तत्र पशुषः इत्यत्र शसः सुः

पशुसनि त्रि० पशुं सनोति ददाति सन–इन् । पशुदायके यजु० १९।४८ मन्त्रः । [आम्रातकफले त्रिका० ।

पशुहरितकी स्त्री पशूनां हरितकीव हितकारित्वात् ।

पश्चा अव्य० पश्चात्+वेदे पृषो० । पश्चादित्यर्थे ऋ० १।१३३।५ आर्षेऽपि क्वचित् अपरशब्दस्थाने पश्चभावः । "पूर्वपश्चायतावेतौ" मार्कण्डपु० ५४अ० ।

पश्चात् अव्य० अपर+प्रथमापञ्चमीसप्तम्यर्थे आति पश्चादेशः । १प्रमाद्यर्थवृत्तेरपरशब्दस्यार्थे २चरमे ३अधिकारे च मेदि० । ततो भवार्थे त्यक् । पाश्चात्त्य पश्चाद्भवे त्रि० स्वार्थे तातिल् पश्चात्तात् तदर्थे अव्य० ऋ० ७।७२।५

पश्चात्ताप पु० पश्चात् चरमस्तापः । अनुशये कृतस्य कर्मणोऽनुचितत्वधिया अनुशोचने अमरः ।

पश्चार्द्ध पु० अपरश्चार्द्धावर्द्धश्च "अपरश्चार्द्धे पश्चभावः" वार्त्ति० पश्चादेशः । अपरार्द्धे "अर्द्धं नपुंसकम्" पा० एकदेशिसमासे तु अर्द्धपिप्ल्यादिवत् अर्द्धापरमित्येवेति भेदः ।

पश्चिम त्रि० पश्चाद्भवः डिमच् । १पश्चाद्भवे २प्रतीच्यां दिशि स्त्री

पश्चिमानूपक पु० नृपभेदे "पश्चिमानूपकं विद्धि तं नृपं नृपसत्तम !" भा० आ० ६७अ० ।

पश्चिमरात्र पु० पश्चिमं रात्रेः एकदेशिसमा० अच्समा० । रात्रेः शेषभागे "पूर्वापरोत्तरमेकदेशिनैकाधिकरणे" पा० "सर्वोऽप्येकदेशोऽह्ना समस्यते सङ्ख्याविसायेति ज्ञापकात् मध्याह्नः सायाह्नः । केचित्तु सर्वएकदेशः कालेन समस्यते नत्वह्नेव ज्ञापकस्य सामान्यापेक्षत्वात् । तेन मध्यरात्रः "उपरताः पश्चिमरात्रगोचरादित्यादि सिद्धमित्याहुः" सि० कौ० । मल्लिनाथेन तु "उपरताः पश्चिमरात्रिगोचरादिति" पठित्वा समासान्तं निराचष्टे यथा पश्चिमा चाऽसौ रात्रिश्चेति विग्रहः अपररात्र इत्यर्थः । पूर्वा दिक् पश्चिमं नभ इत्यादिवत् एकदेशिशब्दस्यैकदेशशब्दसामानाधिकरण्यादेकदेशे पर्य्यवसानं, न तु पश्चिमं रात्रेरित्येकदेशिसमासः तद्विधायके पूर्वापरादिसूत्रे पश्चिमशब्दाग्रहणादतएव "अहः सर्वैकदेशेत्यादिना न समासान्तोऽपि तस्यापि पूर्वापरादिसूत्रोक्तसमासविषयत्वादिति । प्रकाशवर्षस्त्वेकदेशिसमासमेवाश्रित्य समासान्तमाह तन्मूलं मृग्यम्" ।

पश्चिमोत्तरा स्त्री पश्चिमाया उत्तरस्या दिशोऽन्तरला दिक् "दिङ्नामान्यन्तराले" पा० स० । वायुकोणे विदिशि ।

पश्य अव्य० दृश–बा० शः । १प्रशंसायाम् २विस्मये च शब्दरत्ना० ३यथोक्तदर्शिनि विमर्षे त्रि० छा० उ० ।

पश्यतोहर त्रि० पश्यन्तमनादृत्य हरति हृ–अच् अनादरे षष्ठी "वाग्दिक्पश्यद्भ्यो युक्तिदण्डहरेषु" वार्त्ति० अलुक्स० । पश्यन्तमनादृत्य हरे चौरभेदे स्वर्णकारादौ "यः पश्यतो हरेदर्थं स चौरः पश्यतोहरः" हेमच० ।

पश्यन्ती स्त्री दृश–शतृ ङीप् । १दर्शिन्यां स्त्रियां २वाग्विशेषे "प्राणापानान्तरे देवी वाग्वै नित्यं हि तिष्ठति । स्थानेषु विकृते वायौ कृतवर्णपरिग्रहा । वैखरी वाक् प्रयोक्तॄणां क्रमरूपानुपातिनी । प्राणवृत्तिमनुक्रम्य मध्यमा वाक् प्रवर्त्तते । अविभागा तु पश्यन्ती सर्वतः संहृतक्रमा । स्वरूपज्योतिरेवातः परा वागनपायिनी" मञ्जूषाधृतवाक्यम् अस्यार्थः शब्दार्थरत्ने "चेतनेन ज्ञातार्थविवक्षया तद्बोधकशब्दनिष्पादनाय प्रेरितमन्तःकरणं मूलाधारस्थितमनलं चालयति तच्चालितश्चानलस्तत्स्थलस्थानिलचालनाय प्रभवति तच्चालितेन चानिलेन तत्रैव सूक्ष्मरूपेणोत्पादितः शब्दः परा वागित्यभिधीयते । ततो नाभिदेशपर्य्यन्तं चलितेन तेन तद्देशसंयोगादुत्पादितः शब्दः पश्यन्तीति व्यवह्रियते एतद्द्वयस्य सूक्ष्मतरसूक्ष्मतमतया ईश्वरयोगिमात्रगम्यता नास्मदीयश्रुतिगोचरता । ततस्तेनैव हृदयदेशं परिसरता हृदयसंयोगेन निष्पादितः शब्दो मध्येत्युच्यते सा च स्वकर्णपिधानेन ध्वन्यात्मकतया सूक्ष्मरूपेण कदाचिदस्माकमपि समधिगम्या । ततो मुखपर्य्यन्तमागच्छता तेन कण्ठदेशं प्राप्य आहत्य मूर्द्धानं तत्प्रतिघातेन परावृत्य च मुखविवरे कण्ठादितत्तदष्टस्थानेषु स्वाभिघातेनोत्पादितः शब्दो वैखरीत्युच्यते"